

## ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКИХ НАВИЧОК У ПРАКТИЧНІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

*Маніта Л.М., провідний концертмейстер*

*У статті розглядається важливість концертмейстерських навичок вчителя музичного мистецтва у різних сферах роботи в школі, як на уроках музичного мистецтва так і в позанавчальний час.*

**Ключові слова:** Музичне мистецтво, виконавство, концертмейстер, концертмейстерські навички.

*The article deals with the importance of concertmaster skills of a music art teacher in various fields of work at school, both in music arts lessons and after school hours.*

**Keywords:** Music, performing, concertmaster, concertmaster skills.

Одним із важливих завдань сучасної національної освіти і вищої школи є виховання соціально-активної, освіченої і творчої особистості учня, студента, майбутнього вчителя, наставника і вихователя.

Ключовими дидактичними питаннями розвитку сучасної школи є питання формування й розвитку в процесі навчання і виховання дійової і практичної педагогіки співтворчості і співробітництва між вчителем і учнем, викладачем і студентом. Все це здійснюється через педагогічну і навчальну діяльність у творчому пізнанні і вивченні різних навчальних дисциплін. До них, перш за все, потрібно віднести шкільні предмети художньо-естетичного циклу (музичне мистецтво, образотворче мистецтво, хореографічне і театральне мистецтво, література, кіномистецтво, поп-культура, сучасна медіа-культура).

Увесь процес навчання студентів музично-педагогічного факультету в педагогічному університеті має за мету дати їм багатогранні професійні знання, навички і уміння, які потрібно творчо переосмислити і реалізувати у практичній професійній діяльності в сучасній школі.

Виконавська практика студентів у класах диригування, постановки голосу, гри на музичних інструментах має велике професійне значення для майбутнього вчителя музичного мистецтва. Педагогічна практика студентів музично-педагогічного факультету протягом всього терміну навчання приводить до висновку, що ефективність проведення уроку музики, позакласних форм музичного виховання в сучасній школі значною мірою залежить як від педагогічної теоретичної підготовки студента, так і від його виконавської майстерності. Практика показує, що найбільш великий вплив на учнів має жива музика, виконана самим вчителем та учнями.

Музично-виконавська діяльність вчителя музичного мистецтва в школі розкривається в таких її видах як концертно-виконавська, ілюстративна і концертмейстерська. Музично-виконавська діяльність вчителя може розкрити учням різні форми і жанри музичного мистецтва попередніх епох і сучасності. До них можна віднести жанри народної пісні, шкільної авторської пісні, професійної вокальної, хорової та інструментальної музики. Виконавська діяльність вчителя і учнів може здійснюватися в процесі пізнання синтезу музики і хореографії, музики і поетичного слова, музики і театрального мистецтва, жанрів сучасної вокально-інструментальної музики. Все це свідчить про те, що сучасний вчитель музичного

мистецтва повинен мати високий професійний рівень виконавця і концертмейстера. Свою концертмейстерську майстерність вчитель може розкрити в різних видах роботи під час уроків музичного мистецтва, а також і в позакласних формах музично-естетичного виховання. Протягом уроку концертмейстерські навички вчителя можуть бути розкриті і мати велике дидактичне значення у таких видах музичної діяльності як розучування поспівок, хорових вправ, народних і авторських пісень, ілюстрації варіантів акомпанементу до вправ, пісень, ілюстрації доступних для виконання на тому або іншому музичному інструменті (фортепіано, баян, гітара, акордеон, сопілка, синтезаторі). Особливе значення концертмейстерські навички вчителя музичного мистецтва мають в процесі розучування народних пісень та авторських вокальних і хорових творів для дітей. Методика розучування пісень з учнями може включати різні варіанти їх ілюстрації вчителем.

Початковий етап розучування пісні може включати ілюстрацію народної або авторської пісні голосом вчителя (спів з текстом без супроводу). Це стосується мелодій пісень кантиленного характеру. Пісні жартівливі або з елементами танцювальних ритмів та інтонацій вчитель може виконати голосом з акомпанементом на музичному інструменті. Це сприяє аналізу мелодії й акомпанементу, характеру, образного змісту пісні, виконавських і художньо-технічних засобів музичної виразності. Все це потребує від вчителя-виконавця і вчителя-концертмейстера належних професійних навичок володіння музичним інструментом та високої виконавської культури. Під цими поняттями треба розуміти вміння вчителя музичного мистецтва або студента-практиканта розкрити в процесі виконання музичного твору найбільш характерні його риси, особливості виконавської інтерпретації, характерних інтонацій, ритму, темпу, мелодії, гармонії, форми. А головне, щоб все це було підпорядковане в процесі виконання всебічному розкриттю образного змісту вокального, хорового або інструментального твору.

У процесі розучування народної або авторської пісні вчитель повинен з допомогою музичного інструмента налаштувати учнів на лад, тональний план мелодії, проілюструвати інтонаційні зразки-приклади контрастного співставлення інтонаційно-мелодичних структур. У багатьох випадках народні пісні, які вивчаються учнями в старших класах, мають розширений діапазон мелодії, специфічні ладові особливості, інтонаційно-регістрові складнощі. Їх можна уникнути завдяки зміні тональності виконання музичного твору.

Прийом транспонування мелодії пісні відповідно діапазону дитячих голосів, їх виконавських можливостей у концертмейстерській роботі вчителя музичного мистецтва і студента-практиканта в школі є постійно діючим і актуальним.

Спів мелодії пісні без супроводу збагачується на завершальному етапі її вивчення гармонічно-мелодичним акомпанементом. Саме з таким акомпанементом збагачується уява учнів про образний зміст пісні, а також її виражальні та виконавські можливості. Такий вид виконання розвиває в учнів і студентів звуковисотний, мелодичний і гармонічний слух, творче ставлення до концертмейстерських вмінь.

Вивчення авторських пісень з супроводом потребує від вчителя або студента-практиканта досконалого виконання авторського акомпанементу. У процесі акомпанування виконавець повинен відчувати та відтворювати за допомогою техніки виконання єдність мелодії з гармонічним супроводом, підголосками, темпом, динамікою, ладовими забарвленнями.

Емоційне співпереживання образного змісту музичного твору у процесі його виконання повинне передаватися учням, збагачуючи їхній рівень сприймання музики різних жанрів, форм і стилів.

Все це стверджує те, що концертмейстерська робота вчителя музичного мистецтва у школі повинна бути постійно творчою, художньо-естетичною, педагогічно цілеспрямованою.

Особливої уваги заслуговують концертмейстерські навички вчителя музичного мистецтва у роботі з хоровим колективом. Їх функція може полягати у наступному:

- 1) ілюстрація хорової партитури і акомпанементу музичного твору;
- 2) ілюстрація і розучування хорових партій за допомогою музичного інструмента (фортепіано, баян, акордеон);
- 3) показ в інструментальному виконанні сумісного звучання хорових партій в їхньому гармонічному або контрастному співставленні, порівнянні;
- 4) виконання 2-х, 3-х, 4-х голосних зразків інструментального виконання хорових партій, їх гармонічне прослуховування або сприймання у загальному звучанні;
- 5) виконання акомпанементу до хору з інструментальним супроводом у процесі завершального етапу його розучування або концертного виконання.

У цьому процесі концертмейстерські вміння вчителя або студента-практиканта повинні підпорядковуватися постійному самоконтролю за процесом виконання музичного твору, динамічного співставлення та співзвучності хорового співу і акомпанементу.

Концертмейстерська майстерність в цьому питанні повинна дотримуватись важливих вимог:

- 1) єдність музики і образного змісту;
- 2) єдність стилю, відчуття його особливостей;
- 3) технічне самовираження засобів музичної виразності;
- 4) гармонічне відчуття виконавського ансамблю (хору і концертмейстера).

Важливою формою виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва в школі є клас хореографічного мистецтва. Його елементи ми можемо бачити в процесі інсценізації пісні з елементами танцювальних рухів та театралізації її образно-поетичного змісту.

Сучасне хореографічне мистецтво в школі може бути визначене у формах хореографічного гуртка, класу аеробіки, ритміки, народного, спортивного, класичного і бального танцю, дискотеки.

Концертмейстерська робота в класі хореографічного мистецтва має, перш за все, концертмейстерсько-виконавське спрямування. Виконання музики до хореографічних творів потребує від вчителя професійних технічних навичок гри на музичних інструментах, глибокого розуміння стилю, характеру, форми, виконавських особливостей кожного твору, їх оригінальної інтерпретації.

Акомпанемент до танців може нести в собі варіаційно-імпровізаційний характер на основі фундаментальних інтонаційних зразків мелодій. Все це вимагає від вчителя високої виконавської майстерності, знання творів музичного, хореографічного та музично-театрального мистецтва.

Музичне театральне мистецтво в сучасній школі має специфічні особливості сприйняття і умови його пізнання. В сучасній школі воно може розкриватися у формах літературно-музичних вечорів, музичних райків, дитячого музичного театру. Музичне театральне мистецтво - найбільш складний жанр творчості і пізнання. Він вимагає від вчителя знань музично-театрального, хореографічного, образотворчого мистецтва. Велику роль в сучасному

музично-театральному мистецтві відіграють технічні засоби художнього оформлення, дизайну, комп'ютерних технологій, електронно-звукових засобів музикування або ілюстрації. У цих синтетичних жанрах художньої творчості вчитель музичного мистецтва може виступити в ролі художнього керівника і режисера, музичного виконавця і концертмейстера.

Таким чином, все це стверджує, що концертмейстерські вміння і навички сучасного і майбутнього вчителя музичного мистецтва є однією з найважливіших рис професіоналізму і творчості в процесі виховання школярів, їх художньо-естетичної культури в сучасній школі.

#### **Список використаних джерел:**

1. Гольденвейзер О. Советы педагога-пианиста: Москва: Музыка, 1979.
2. Коган Г. Работа пианиста: Москва: Музыка, 1976.
3. Масол Л.М. Вивчення музики 1-4 класи: Харків: Скорпіон, 2003.

### **.ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА ЯК ЧИННИК УСПІШНОГО ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ СТУДЕНТА**

*Панасюк Т.Ю., концертмейстер*

*У статті розглядається проблема психологічної взаємодії студента, викладача і концертмейстера в процесі підготовки до виступу і безпосередньо під час сценічного виконання*

**Ключові слова:** концертна діяльність, емоційний стан, психологічна підтримка, індивідуальний підхід

*The article deals with the problem of psychological interaction of student, teacher and concertmaster in the process of preparation for performance and directly during the stage performance.*

**Keywords:** concert activity, emotional state, psychological support, individual approach

Відомий концертмейстер, професор Московської консерваторії К. Л. Виноградов вважав, що "немає, мабуть, жодної музичної професії більше всепроникаючої в різні сфери музичного життя, ніж концертмейстер - піаніст". Без концертмейстера неможлива робота жодного музичного закладу. Загальновідомо, що професійні творчі спілки видатних музикантів і піаністів-концертмейстерів існують на принципах рівнозначності виконавської майстерності, досвіду концертної діяльності, ерудиції, культури. Зовсім по-іншому виглядає робота піаніста - концертмейстера зі студентами - солістами. Тут концертмейстер не вибирає собі партнерів; учасники ансамблю - це студенти різних курсів з різним рівнем слухового і виконавського досвіду.

Робота в класі вимагає від концертмейстера високого рівня володіння виконавськими і педагогічними навичками і прийомами, але в сучасних умовах, при усьому цьому, не менш важлива його психологічна компетентність. Робота концертмейстера з солістом - це